KRAJ RATA

SOCIJALIZAM

KAPITULACIJE 1918

- 3. mart 1918. Mir u Brest-Litovsku između Rusije i Nemačke

- 29.9. 1918 - Bugarska
- 30.10. 1918 Turska
- 3.11. 1918 - Austro-Ugarska
- 11.11. 1918 - Nemačka

PRIMIRJE 1918

- Kompijen (Pikardija)
- 11.novembar 1918

- Isto mesto potpisivanja kapitulacije Francuske 1940

POTPISIVANJE PRIMIRJA

11 NOVEMBAR
Poppy Day,
Armistrice Day

11 NOVEMBAR U PARIZU

BEOGRAD, 11. NOVEMBAR 2011

REZULTATI RATA

- **Propast 4 carstva (Habsburško, Rusko, Nemačko i Osmansko - 1923)**

- **Nastanak novih nacionalnih država, uglavnom na nacionalnom principu (Jugoslavija, Poljska, Čehoslovačka, Mađarska, Austrija, Finska, Letonija, Estonija)**

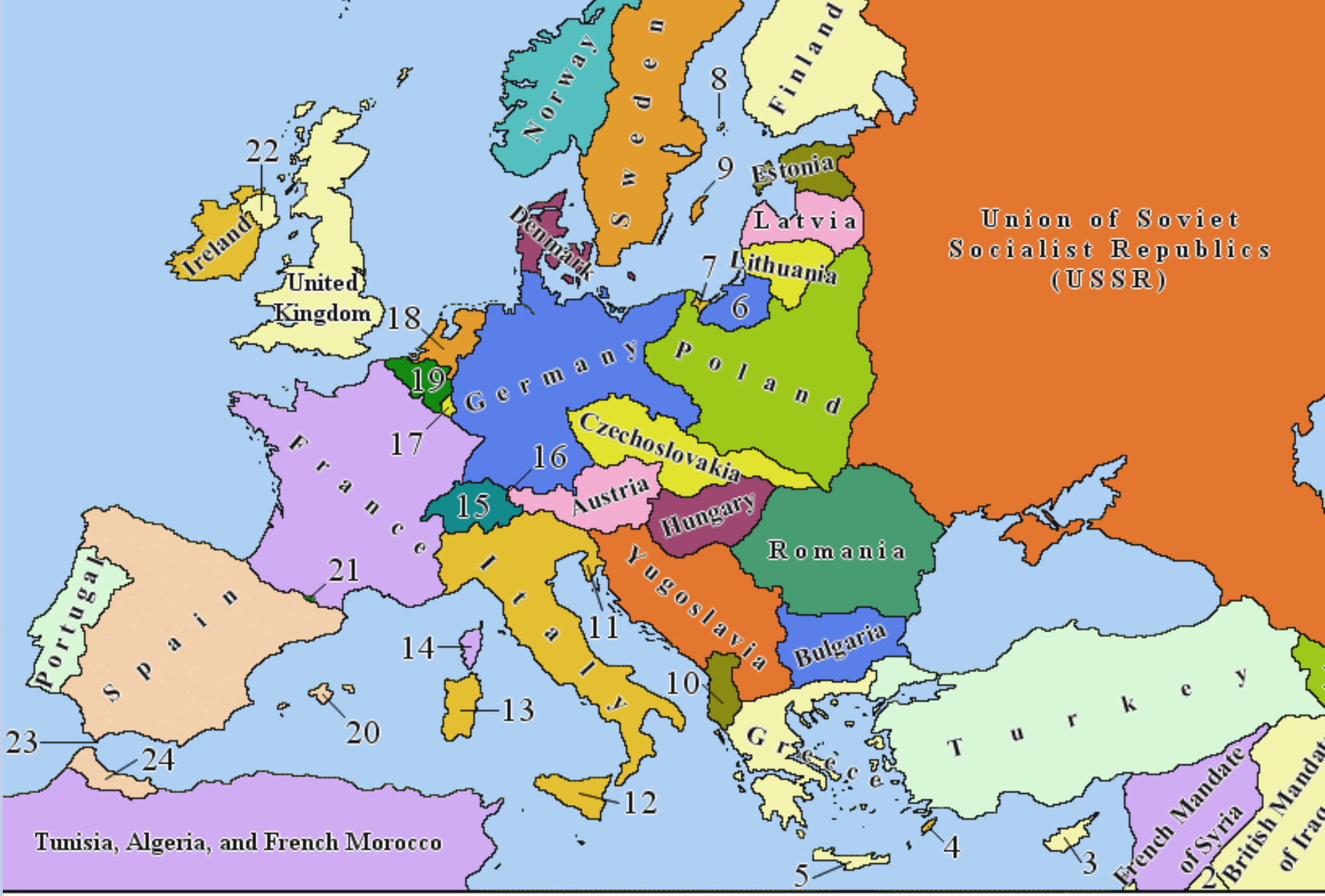
- **Broj država se sa 28 povećao na 33**
- **Pojava prve socijalističke države - SSSR**
- **SAD postaje svetska sila**
- **Prva međunarodna organizacije na svetskom nivou**

ЉУДСКИ ГУБИЦИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Земља	УКУПНО	МРТВИ	РАЊЕНИ
Русија	6.650.000	1.700.000	4.950.000
Немачка	5.989.758	1.773.700	4.216.058
Француска	5.623.800	1.357.800	4.266.000
Аустро-Угарска	4.820.000	1.200.000	3.620.000
Велика Британија	2.998.583	908.371	2.090.212
Италија	1.597.000	650.000	947.000
Србија	1.100,000	750.000	728-1,200.000
Турска	725.000	325.000	400.000
САД	360.300	126.000	234.300
Аустралија	218.501	59.330	159.171
Црна Гора	60.000	50.000	10.000
Белгија	58.402	13.716	44.686
Јапан	1.207	300	907

FENOMENI RATA

- Svi kontinenti
- 36 država, 70 miliona ljudi pod oružjem
- POMORSKI RAT
- PROPAGANDI RAT
- Tehnika – avioni, tenkovi, podmornice, gas, radio, telegraf, film
- Žene na muškim poslovima
- Inflacija
- Pacifizam (socijalistički kongresi u Švajcarskoj, Švedskoj)
- Dezerteri (zeleni kadar, 60.000 Italijana na Kaporetu, Hemingvej *Zbogom oružje*)

Europe 1929-1939

Dekret o miru – 8.novembra 1917.

- **Pisao Lenjin, a usvojio Drugi Sveruski kongres**
- ***Dalje vođenje rata radi toga da bi se rešilo kako će jake i bogate nacije podeliti slabe narodnosti koje su oni anektirali...***
- **Mir bez aneksija**
- **Pravo naroda na samoopredeljenje**
- **Nema istorijskih prava**
- **Ne priznaju se tajni ugovori, nema tajne diplomatije**

14 TAČAKA V. Vilsona
8. januar 1918

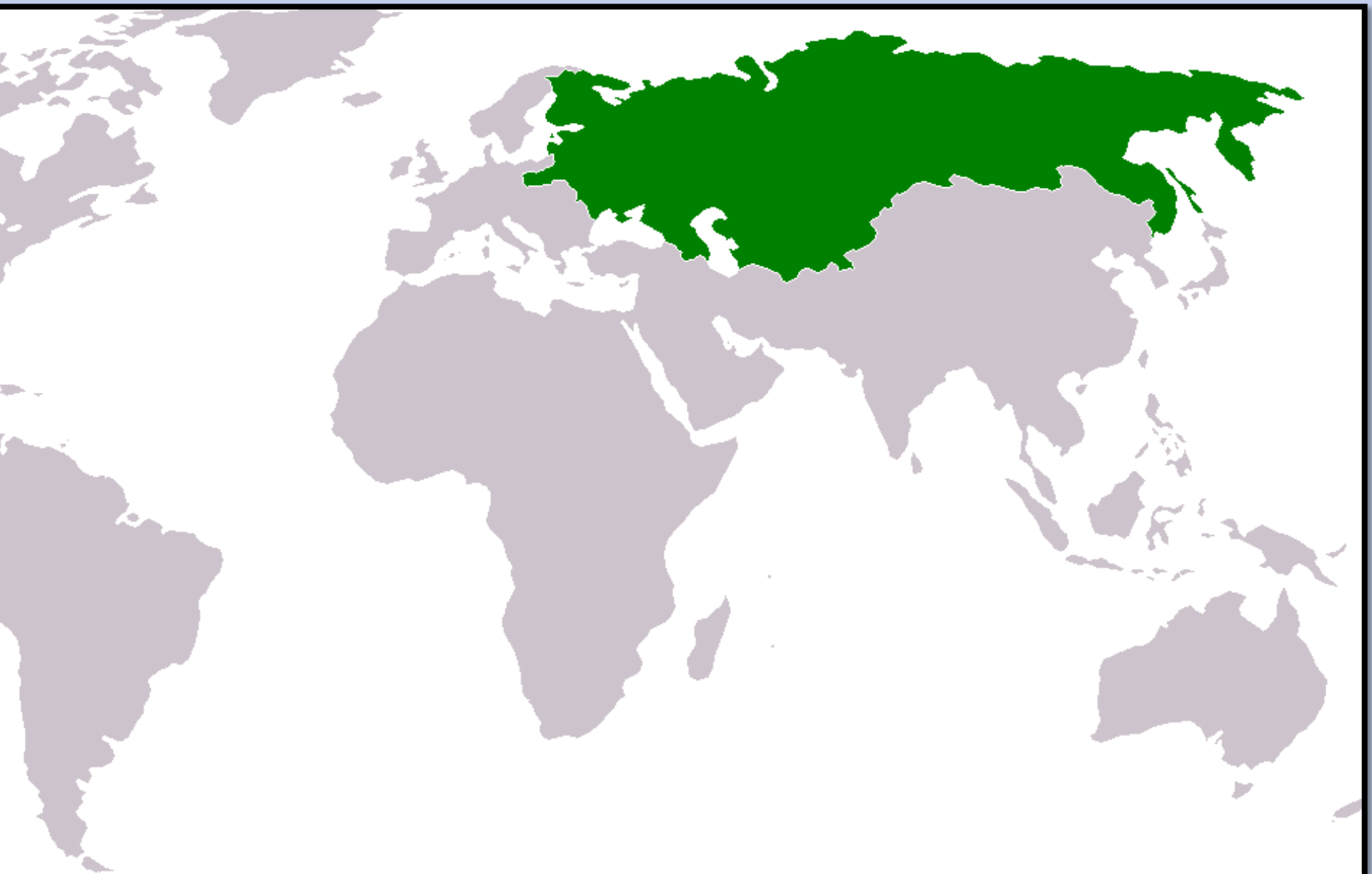
- Diplomatija u javnom interesu; javna
- Protiv pripajanja teritorija dobijenih osvajanjem i povratak na pređašnje stanje
- Svaki narod da živi sopstvenim životom
- Autonomni razvoj naroda Austro-Ugarske
- Teritorijalni integritet balkanskih država
- Stvaranje Poljske
- Stvaranje asocijacije naroda za čuvanje mira
- Sloboda mora, trgovine, smanjenje naoružanja…

OKTOBARSKA REVOLUCIJA

SSSR do 1941

RUSKO CARSTVO

RUSKO CARSTVO 1914

- 21.800.000 km
- 160,000.000 stanovnika 1910.godine
- 191 mil. 1940; 288 mil - 1990
- Autokratsko carstvo – Car samodržac
- 1903 – Socijaldemokrate se dele na Menjševike i Boljševike
- 1906 – Državna duma (Skupština)
- 1914 – ulazi u rat

Nikolaj II Romanov

Februarska revolucija

- 8. marta 1917 (23. februara) - otvorena pobuna. Zahtevi za hleb i mir
- 12. marta - vojska otkazuje poslušnost.
- 11. marta - Car Nikolaj II Romanov naređuje raspuštanje Dume
- 13. marta Duma objavljuje proglas narodima Rusije da uzima inicijativu za promenu državnog poretka. Stvara se privremena vlada.

- **14/15. marta - Nikolaj II abdicira u korist brata Mihaila**

- **Za predsednika vlada imenovan Ljvov, u vladi je Kerenski (član Dume, prihvatljiv za oba krila revolucije), koji kasnije postaje predsednik.**

- **Liberalna revolucija**

Spontano organizovanje naroda

- Stvaranje Sovjeta - masa ih spontano stvarala
- Jača uticaj Sovjeta; stvaraju se i radnički sovjeti
- Vlada- nema jasan program, više političkih inicijativa, protiv agrarne reforme, za nastavak rata
- Boljševika 24.000; 1. kongres Sovjeta, 103 boljševika prema 3000 delegata

OKUPLJANJE BOLJŠEVIKA

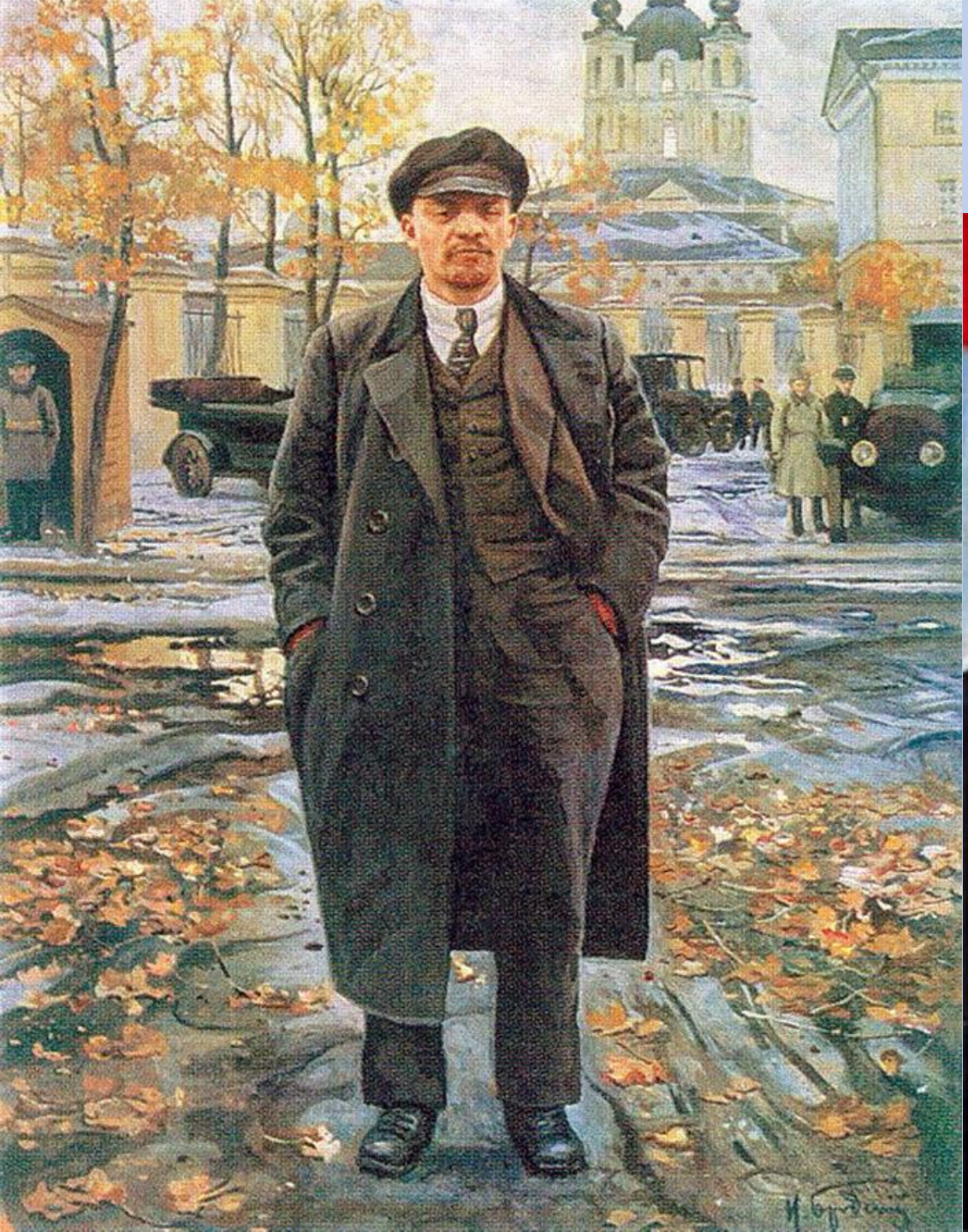
- **Povratak Staljina iz Sibira**
- **Trocki iz SAD**
- **Lenjin iz Švajcarske (3.aprila 1917) - ``*Aprilske teze*``**
- **Jača boljševičku propagandu, naročito u vojsci**

LENJIN

- **Vladimir Uljanov Lenjin (1870-1924), rođen u Simbirsku, studirao u Kazanu. Brat učesnik atentata na Aleksandra III.**
- **Načelo - nema revolucionarne prakse bez teorije.**
- **1905. vođa boljševika**
- **17. godina u emigraciji**
- **1912. definitivni prekid s menjševicima**
- **Izdaje časopis *Pravda*.**
- **Čvrsta partija, udarna pesnica.**
- ***Država i revolucija* (1917)**

LENJIN

POSLEDNJA FAZA RATA

- **Centralne sile nižu pobede, u julu 1917. je izginulo oko 150.000 Rusa.**
- **Boljševička propaganda: Kamenjev, Zinovljev, Sverdlov, Staljin…**
- **Juli - Ustanak mornara u Kronštatu; vođe zatvorene**
- **Septembarski izbori za Sovjete - boljševici ojačali.**
- **Trocki izabran u Petrogradu i postaje vođa Petrogradskog sovjeta.**
- **Lenjin se odlučuje za ustanak.**
- **Geslo - kada se glasa, odluka je za sve obavezna – DEMOKRATSKI CENTRALIZAM**

24/25. oktobar 1917 po s.k.

- ***7. novembra*** **zakazan 2. Sveruski kongres boljševika a istog dana je planiran ustanak. Neredi izbijaju 6. novembra**
- **Naoružani ustanici zauzimaju sve važnije tačke u gradu. Vlada drži Zimski dvorac, Kerenski ga napušta i grad je osvojen bez borbi. Kongres napuštaju menjševici a boljševici izlaze sa geslom *Sva vlast sovjetima*, u noći zauzimaju Zimski dvorac i hapse ministre.**
- **Kongres 8.11. donosi odluku o formiranju vlade Narodnih komesara - SOVNARKOM. Na čelu Lenjin, komesar za spoljne poslove Trocki, nacionalnosti Staljin...**

ZIMSKI DVORAC
danas muzej Ermitaž

Drugi kongres Sovjeta 8.11.1917

- **Dekret o miru** – primirje sa Nemačkom 15.12.
- **Dekret o zemlji** -ukidanje privatnog vlasništva, zemlja seljacima
- Zabrana većine protivničkih novina
- Osniva se **Čeka** za borbu protiv kontrarevolucije
- **Crvena armija** i **Crvena flota**.

Formiranje vlasti

- **12.decembar 1917 - Izbori za ustavotvornu skupštinu**
  - **Pobeđuju socijalrevolucionari, boljševici drugi.**
- **18. januara 1918. sazvana Ustavotvorna skupština**
  - **Prelomni trenutak – da li će biti parlamentarna ili boljševička republika**
  - **Boljševici predlažu *Deklaraciju o pravima radnog i eksploatisanog naroda*. Odnosno, da Rusija bude republika sovjeta radničkih, vojničkih i seljačkih deputata.**

- Skupština nije htela da izglasa ovu rezoluciju. Boljševici napuštaju Skupštinu.
- Lenjin: ***Ni koraka nazad***
- Preko noći blokiraju skupštinu

- **3. kongres 19. januara 1918 - odobrava raspuštanje skupštine.**
  - Odluke: Ruska republika federativna, sovjetska i socijalistička.
  - Vlada se zove Sovjet narodnih komesara...

Trocki, Lenjin i Kamenjev 1919

KRAJ RATA

- 3. mart 1918 - Mir u Brest-Litovsku
- Rusija ustupa Nemcima Poljsku, Kareliju, Litvaniju, Letoniju, Estoniju
- Turci dobijaju Kars, Batum i Kavkaski region
- Finska dobija nezavisnost

1910

Ubijeni 16.jula 1918. u Jekaterienburgu

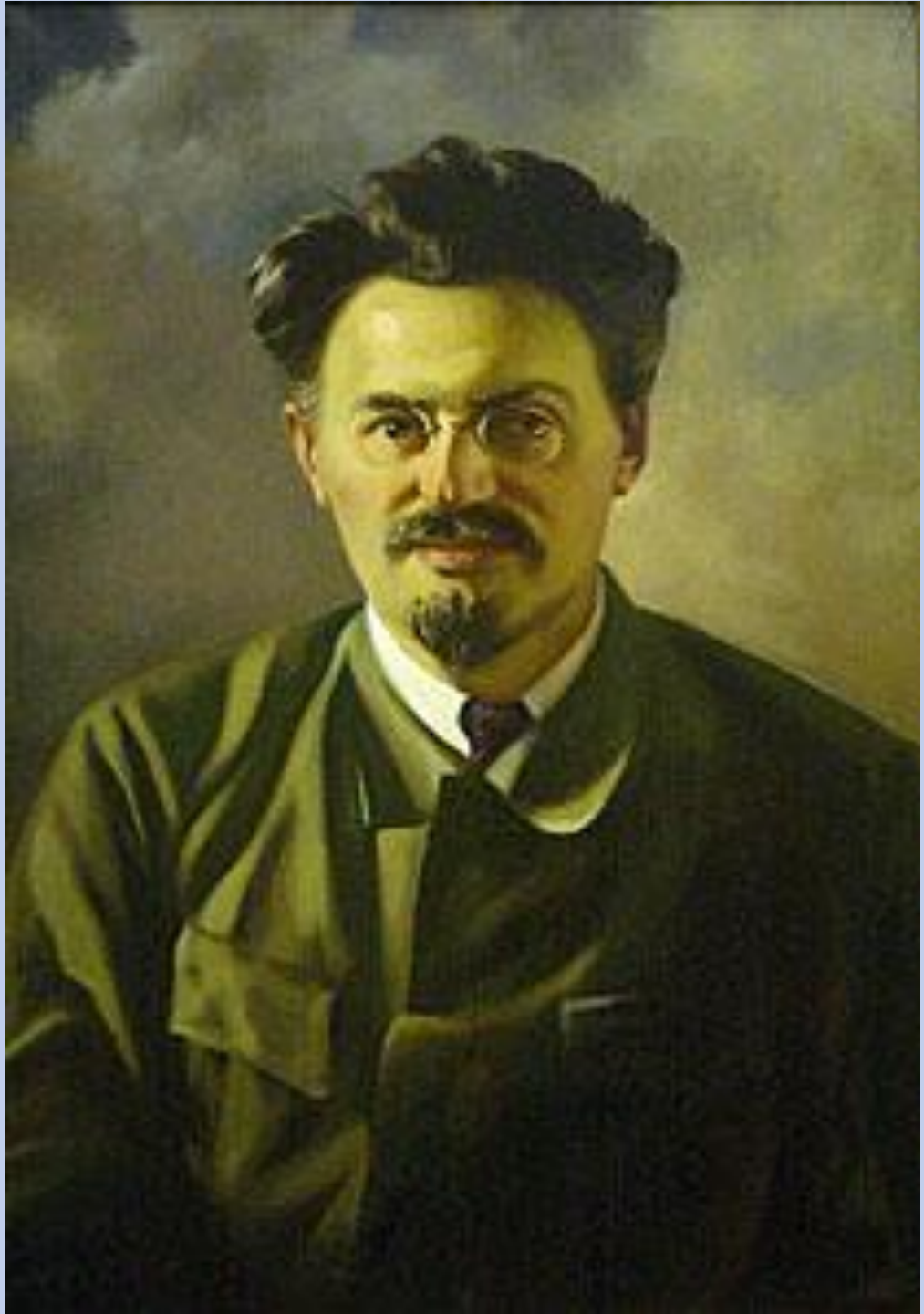
GRAĐANSKI RAT 1918-1921

- **CRVENI - BELI**
- **REVOLUCIJA – KONTRAREVOLUCIJA**
- **Bele predvode generali Denjikin, Kornilov, Vrangel; Crvene - Trocki**
- **Zahvaćene oblasti Sibira, Baltik, Arhangelsk i Murmansk, južna Rusija i predeo Kavkaza, Ukrajina**

- **Antanta na strani Belih (britanska i francuska ekspedicija na severu), SAD oprezne (Vladivostok)**

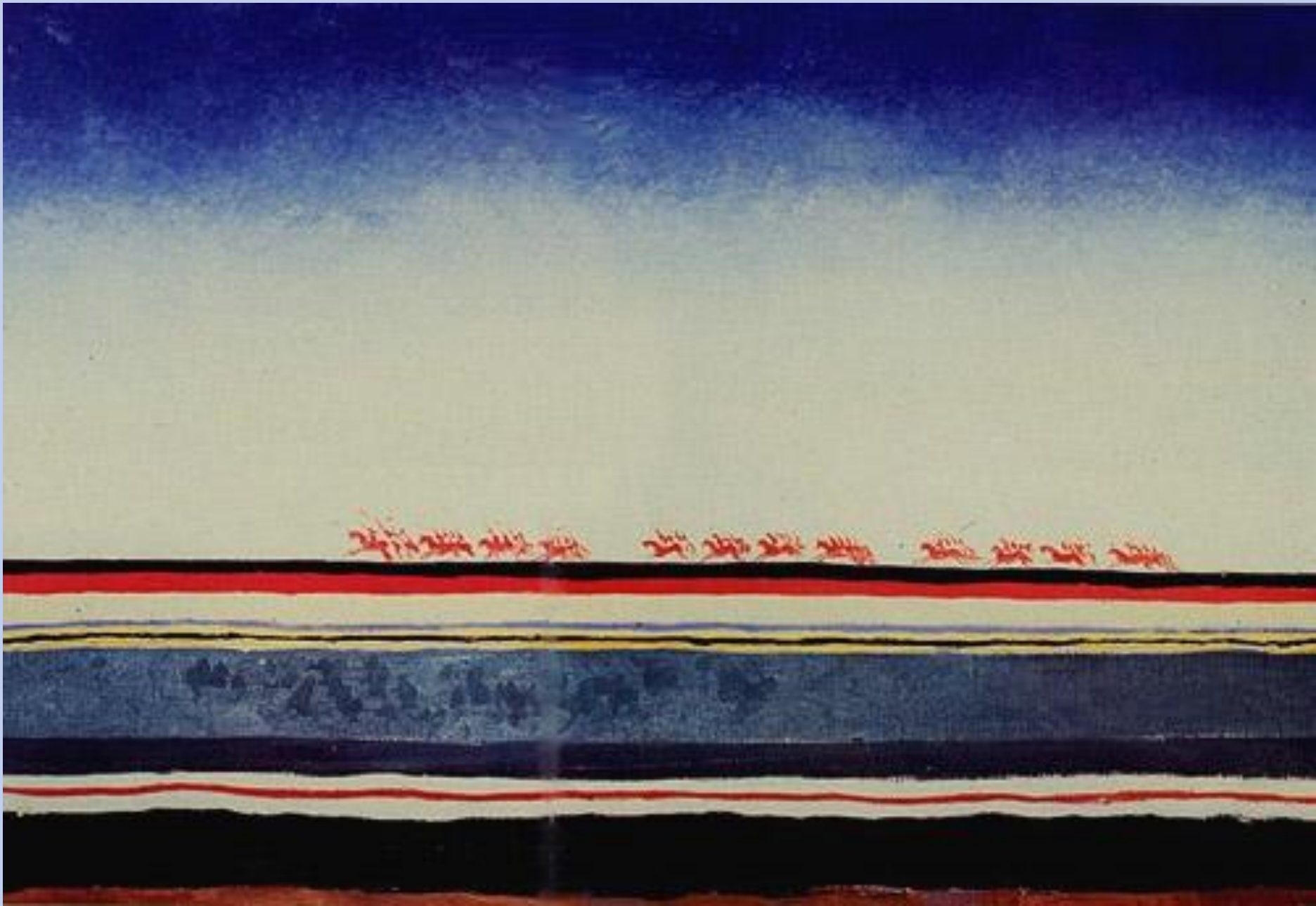
- **Poljska napada Rusiju u maju 1920. Rusija je bila primorana da ustupi delove Belorusije Poljskoj, bez Minska (uzela ih ponovo 1939)**

- **Gubici – oko 15 miliona; emigracija oko 1 milion**

LAV TROCKI

KAZIMIR MALJEVIČ, CRVENA KONJICA

Diktatura proletarijata

- Proleteri su oruđe revolucije
- Udarna pesnica protiv buržoazije
- Jedna proleterska partija
- Sva vlast onima koji rade
- Prelaz sa kapitalizma u komunizam
- Pojedinac se mora podrediti kolektivu
- Suština - Borba za preobražaj društva, istovremeno za očuvanje vlasti
  - kontrola listova, revolucionarni sudovi, tajne službe, odvajanje države od crkve, sva prava radnicima, prava žena, ukidanje tržišta...

SVAKO PREMA SPOSOBNOSTIMA, SVAKOME PREMA POTREBAMA

- Svakome je obezbeđeno radno mesto
- Ratni komunizam
- Nacionalizacija celokupne proizvodnje, ukidanje tržišta, konfiskacija hrane i državna raspodela. Država zabranjuje privatne i strane banke, nacionalizuje železnicu, industriju i dr.
- Nema indivudualne poljoprivredne proizvodnje – KOLHOZI, SOVHOZI
- Svi su morali da rade a štrajkovi su zabranjeni
- NEP- Nova ekonomska politika
- 1928 – Prvi petogodišnji plan

SSSR

- 28.12. 1922
- Prvo 4 republike - Rusija, Belorusija, Ukrajina, Transkavkaska republika
- Kasnije 15 (sa Finskom 16)
- Diplomatski odnosi najpre sa Britanijom 1924, posle 30-ih sa nekim od ostalih država (SAD)

SSSR

LATVIA
LITHUANIA
ESTONIA
BELARUS
MOLDOVA
UKRAINE
UNION OF
SOVIET SOCIALIST
REPUBLICS
RUSSIA
GEORGIA
ARMENIA
AZERBAIJAN
KAZAKHSTAN
UZBEKISTAN
TURKMENISTAN
KYRGYZSTAN
TAJIKISTAN

SOVJETSKE REPUBLIKE

Boris Kustodiev - BOLJŠEVIK

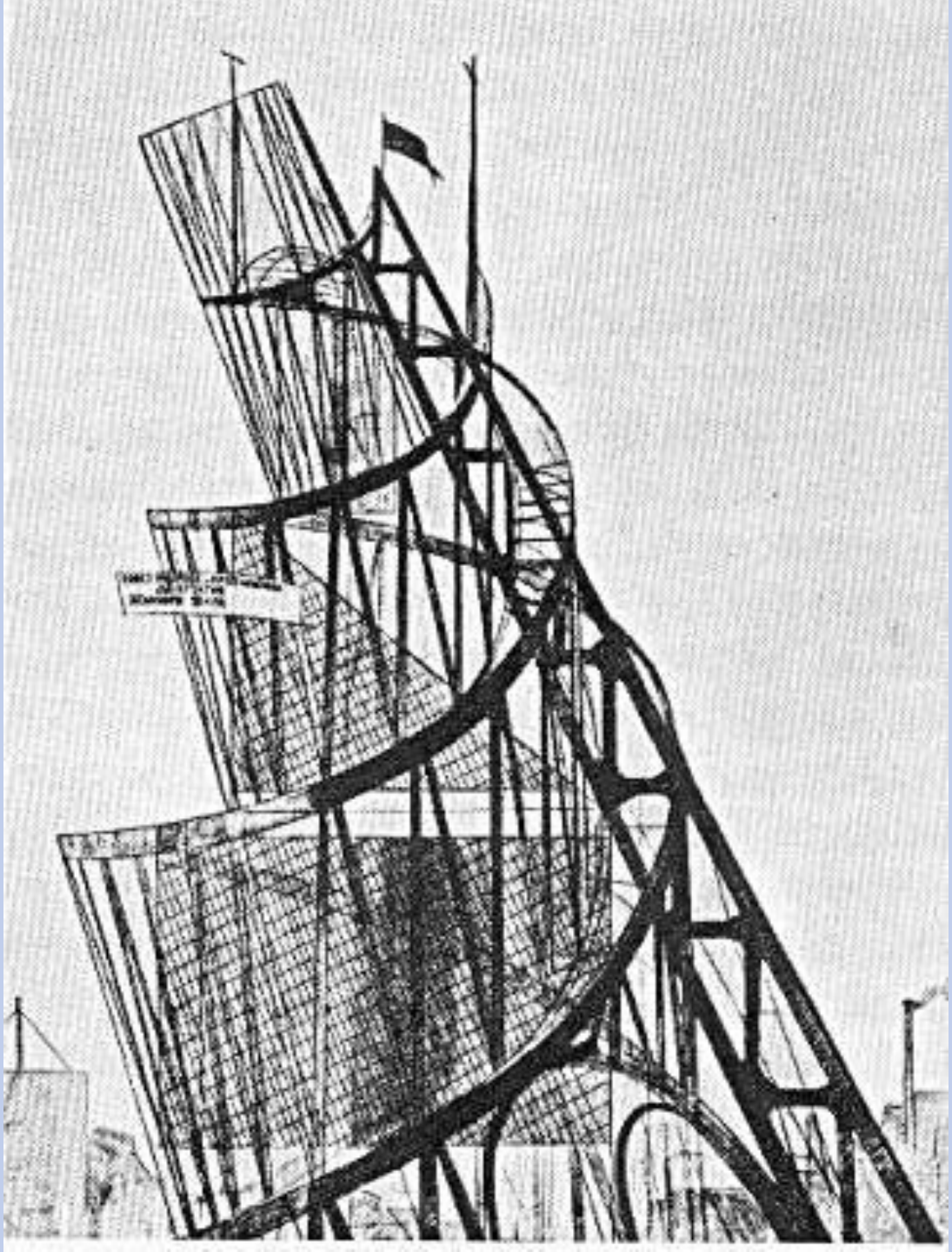

NACIONALNA PITANJA

- **Načelo - pravo naroda na samoopredeljenje**
- **Praksa – Tvrdnjom da je nacionalizam buržoaska pojava, samoopredeljenje je moguće ako ga traže Sovjeti, tj. Boljševici**
- **Osamostaljuju se baltičke države i Finska, Poljska, Ukrajina (1918)**

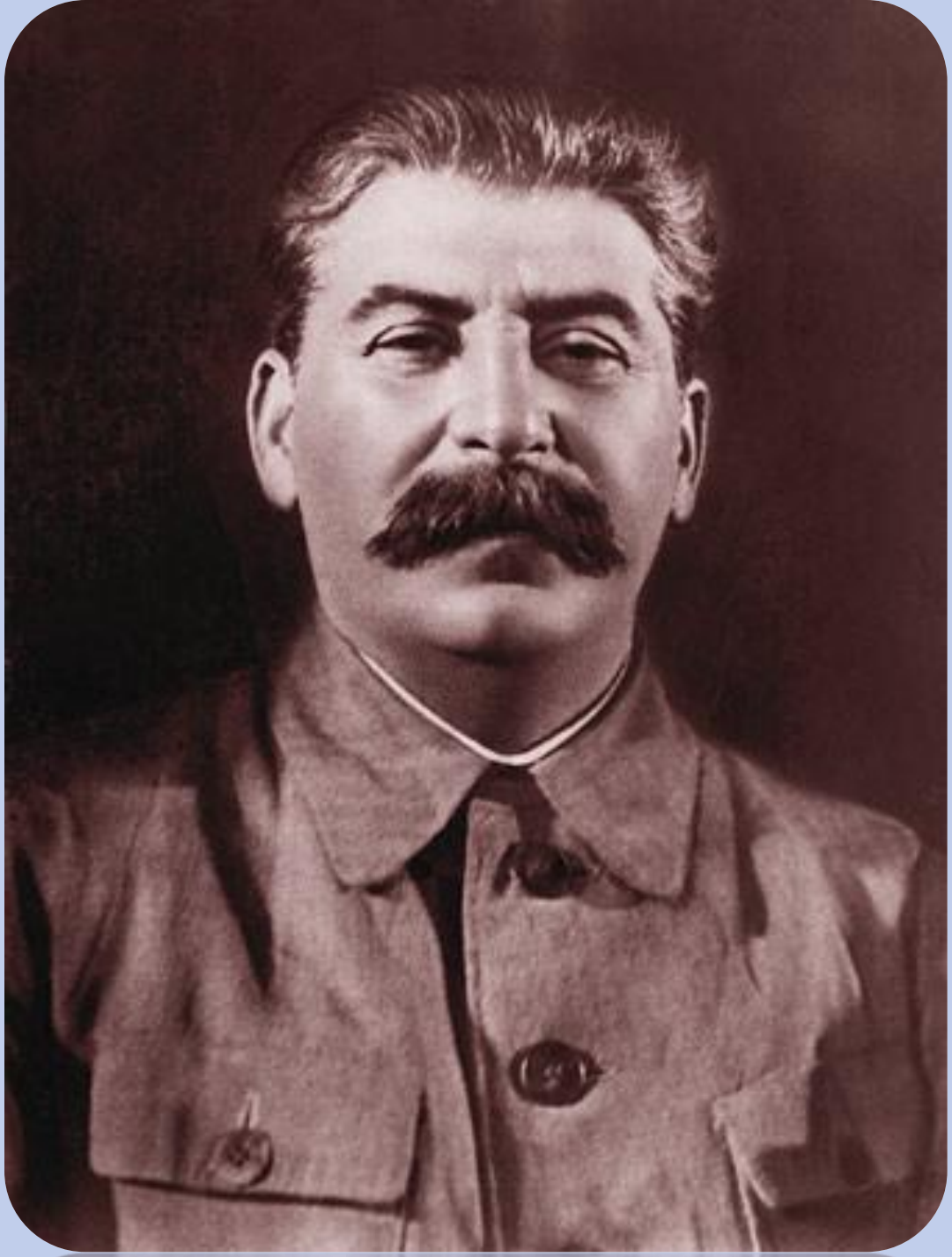
III Internacionala - KOMINTERNA

- **2. mart 1919 – do 1943**
- ***Proleteri svih zemalja, ujedinite se!***
- **Cilj – istovetna politika svih komunističkih partija radi svetske revolucije**
- **Praksa – disciplinovanje KP radi kontrole, ubacivanje agenata**
- **Centar u Moskvi**

TATLJINOV SPOMENIK

III INTERNACIONALE

STALJIN

1878-1953

na čelu partije i države
1924-1953

STALJINOVA ERA 1924-1953

- Graditi socijalizam u jednoj zemlji
- Industrijalizacija
- Komandna ekonomija
- Velike čistke posle 1930 - Gulazi
- Deportovanje nacionalnih manjina
- Kult ličnosti – fotografije, skulpture, imena gradova, fabrika
- Prednosti- obavezno i besplatno školovanje i zdravstvo

KULT LIČNOSTI

ON JE SVUDA I NA SVAKOM MESTU

METRO STANICA

KOMUNIZAM

RADNIK I KOLHOZNICA

Vere Mukine

SOCIJALISTIČKI REALIZAM

RAVNOPRAVNOST

MIHAIL BULGAKOV

DŽON RID

- **JOHN REED**
- **Američki novinar**
- **Bio u Srbiji 1915**
- **Očevidac revolucije**
- ***''Deset dana koji su potresli svet''***
- **Film ,,CRVENI'' (Reds)**

Evropa posle 1919

ŠIRENJE REVOLUCIJA

- 3-9. novembar 1918 – Nemačka
- Mart-avgust 1919. Sovjetska republika u Mađarskoj. Vođa Bela Kun
- 6/7.april – 3.maj 1919: Republika veća u Minhenu
- Stvaranje socijalističkih i komunističkih partija i pokreta u drugim državama
- Prve vlade levice u Evropi (Britanija 1924, Francuska 1936, Španija

VUDRO VILSON (1856-1924)

Predsednik

1912-1920

Demokrata - progresista

VERA U TRAJNI MIR

- **Liga naroda – trajan mir**
- **Međunarodni sud u Hagu, Međunarodna organizacija rada**
- **Aristid Brijan (predsednik vlade Francuske), sa britanskim ministrom spoljnih poslova Ostinom Čemberlenom i nemačkim kancelarom Gustavom Štrezemanom, zalažu se za razvijanje evropskog duha. Dobijaju Nobelovu nagradu za mir 1926**
- **Konferencija u Lokarnu 1925 - mir i *status quo* na Zapadu**
- **Kelog-Brijanov pakt 1928: države neće ratovati; rat je van zakona**

KONFERENCIJA MIRA U PARIZU 1919-1920

- 32 država, 58 ekspertskih komisija
- Težnja da se uspostavi pravedni mir
- Granice na naučnim osnovama da bi se sprečili sukobi u budućnosti
- Načelno - sve zemlje su izjednačene u pravima
- Praksa – odlučuju velika Četvorica
- Mane - Nema pobeđenih država, ne odlučuju male države.

VERSAJ
28.JUNI 1918

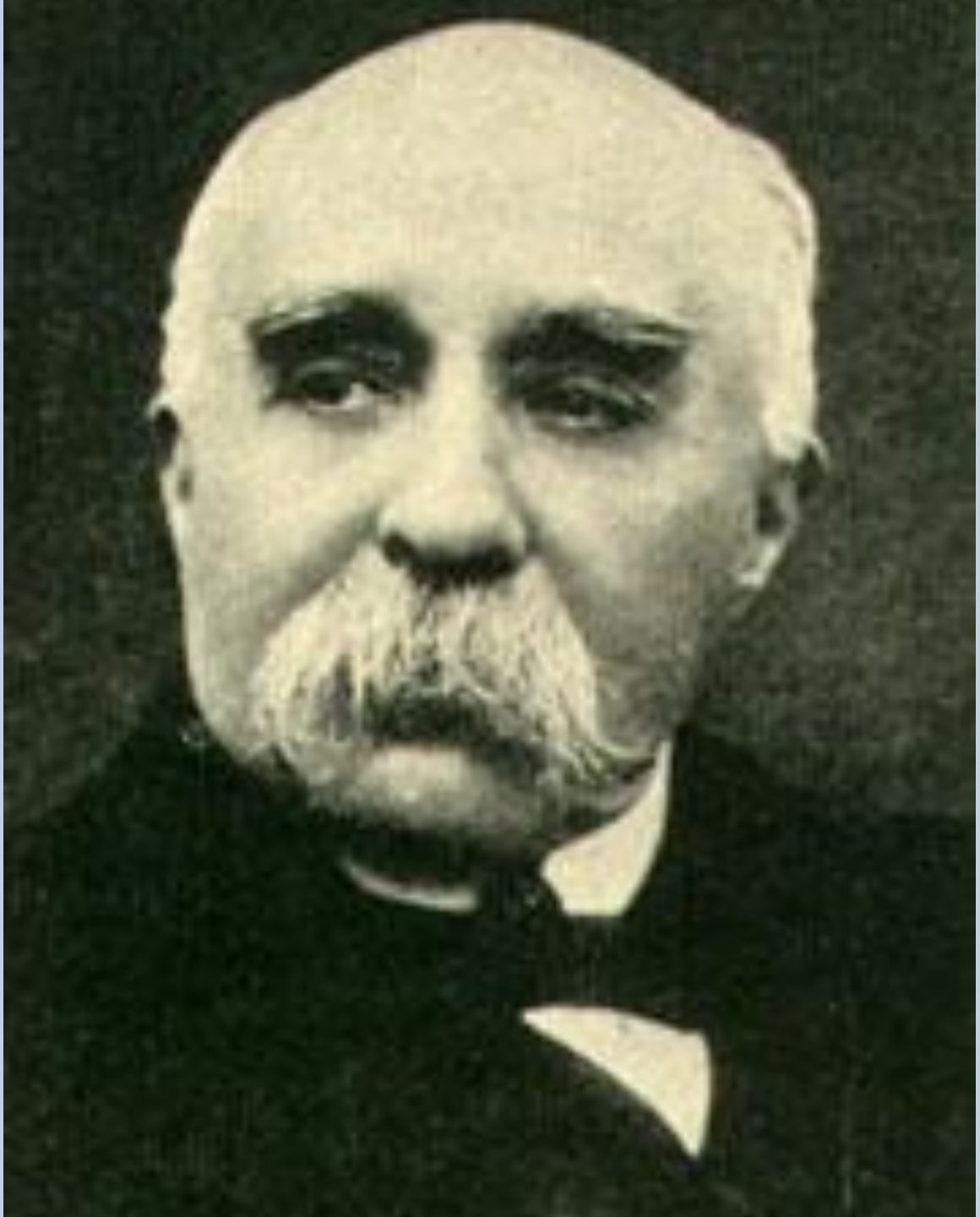
Potpisnice mira

- SILE ANTANTE
- NEMAČKA

VELIKA ČETVORKA NA KONFERENCIJI MIRA 1919

Orlando, Lojd Džorž, Klemanso i Vilson

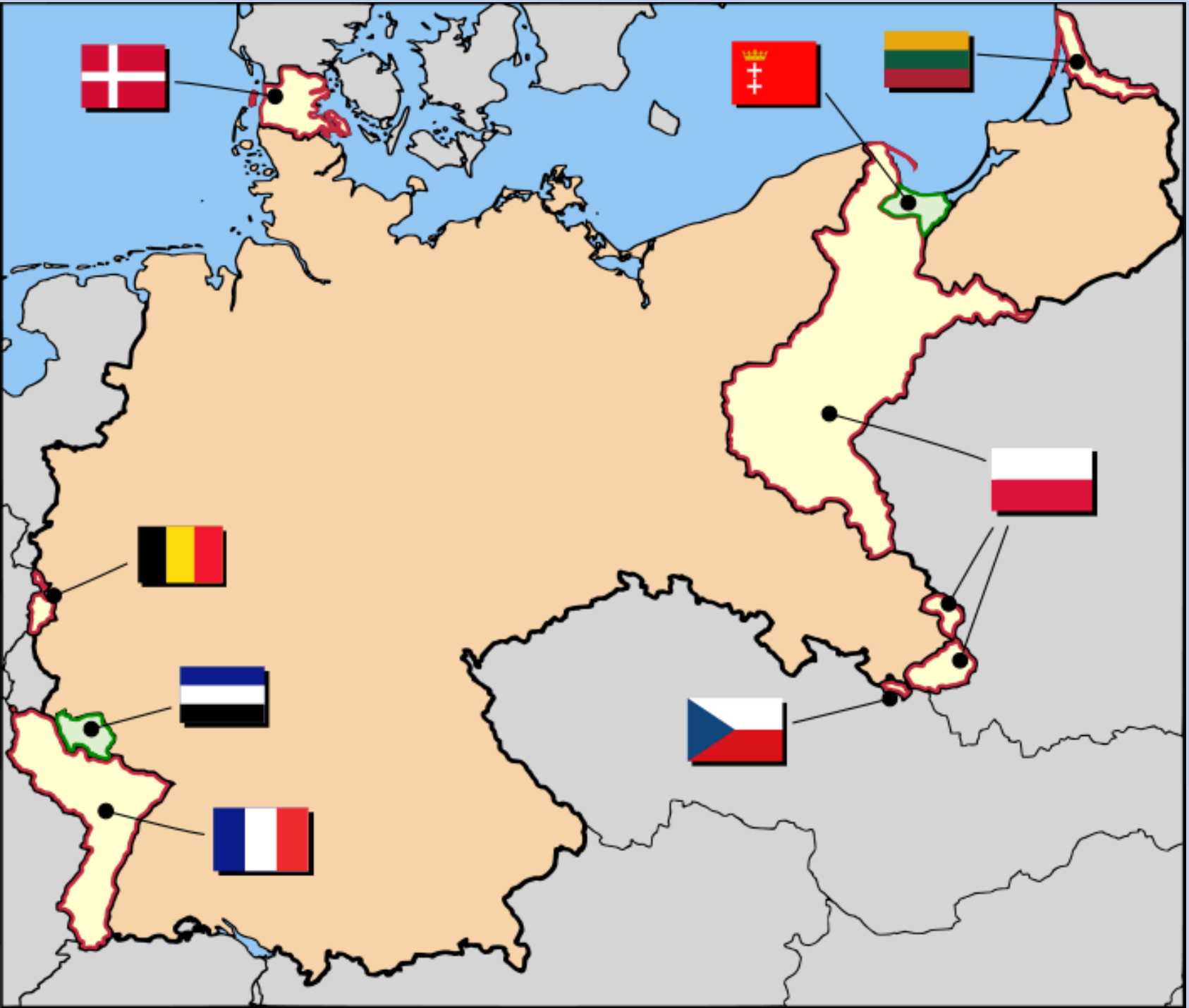

VERSAJSKI UGOVOR SAVEZNIKA SA NEMAČKOM 28.6.1919.

- Nemačkoj oduzeto 100.000km2
- Vraćen Alzas i Loren Francuskoj
- Vraćeni Olpen i Malmedi Belgiji
- Demilitarizovana Rajnska oblast
- Sarska oblast pod upravom Društva naroda (na 15 godina)
- Poznanj i deo Pruske dati Poljskoj

NEMAČKE OBAVEZE

- Koridor kroz Nemačku do slobodnog grada Gdanjska (Dancig)
- Oduzete sve kolonije
- Vojne snage ograničene na 100.000 vojnika + 13.000 mornara.
- Reparacije 5 miliona zlatnih maraka.
- Oduzeti brodovi iznad 1.600 tona

NEMAČKA

1919

SENŽERMENSKI UGOVOR

Saint-Germain-en-Laye

- **Saveznici i Republika Austrija 10.9.1919.**
- **Prestala da postoji Habsburška monarhija**
- **Zabrana ujedinjenja sa Nemačkom**
- **Zemlje naslednice**
- **Italiji - Istra, Južni Tirol, Trst**
- **Oduzeti Šlezija, Sudetska oblast**
- **Koruški plebiscit – za spor Jugoslavije i Austrije; rešen u korist Austrije**

ZEMLJE NASLEDNICE AUSTRO-UGARSKE

UGOVOR U NEJIU SA BUGARSKOM

Neuilly-sur-Seine

Sklopljen 27.11.1919.

Oduzeti od Bugarske:

- **Kraljevini SHS - Strumica, Caribrod (Dimitrovgrad), Bosilegrad**
- **Rumuniji – Dobrudža**
- **Grčkoj – Zapadna Trakija**

BUGARSKA

1919

TRIJANONSKI UGOVOR
4.juni 1920

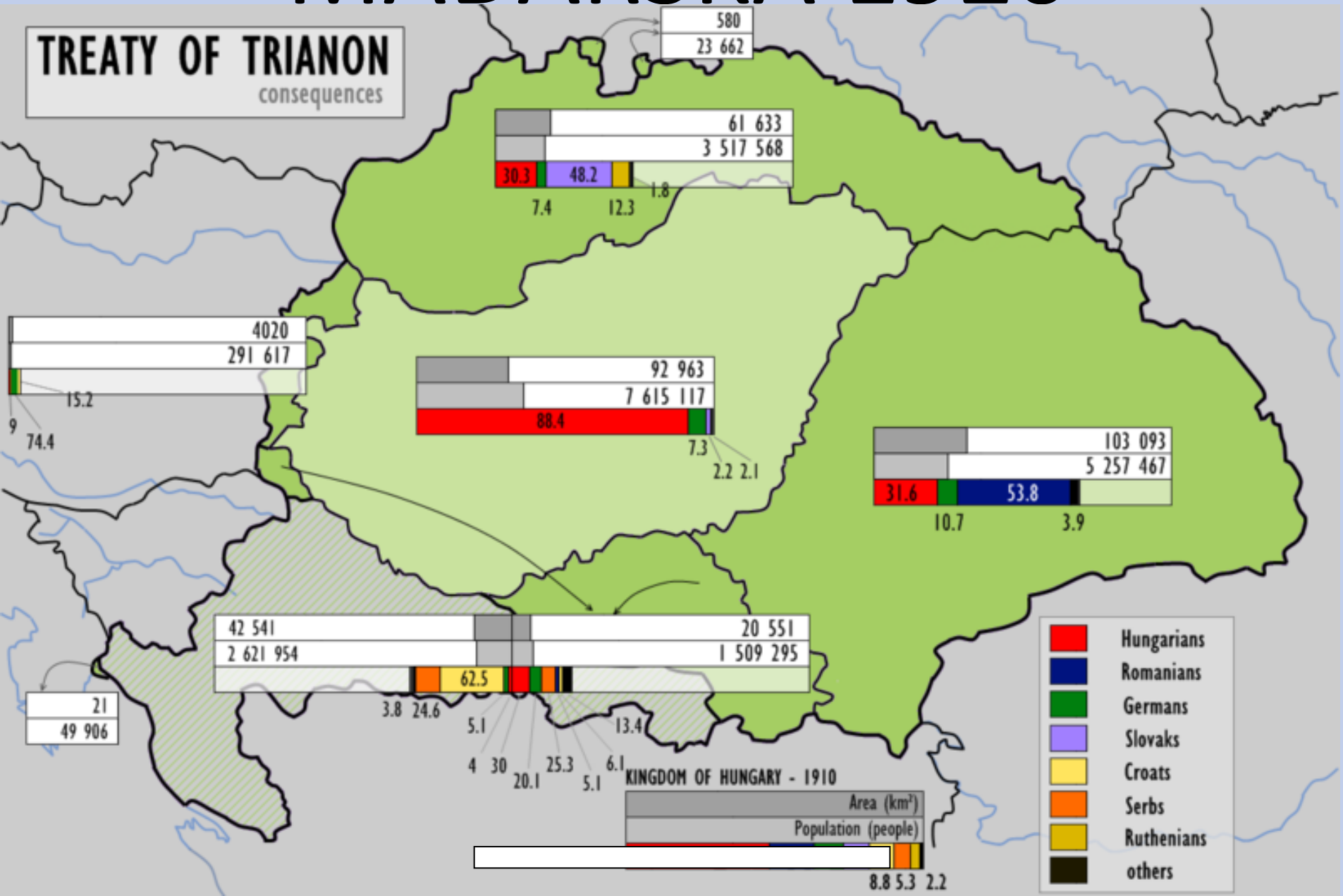
Saveznici i Mađarska

Oduzeto 2/3 teritorije i 2/3 manje stanovnika

- **Rumuniji – Transilvanija (Erdelj)**
- **Kraljevini SHS – Bačka, Banat, Baranja, Prekomurje, Međumurje, Slavonija, Hrvatska, Rijeka**
- **Čehoslovačkoj – Rutenija**
- **Austriji - Burgerland**

Plebiscit za Šopronj

MAĐARSKA 1920

UGOVOR U SEVRU

Sèvres

- **Saveznici i Osmanska imperija 10.avgusta 1920.**
- **Ozvaničena podela izvršena tokom rata (Bliski istok)**
- **Francuskoj mandat nad Sirijom i Libanom**
- **Britaniji - mandat u Palestini i Mesopotamiji**
- **Republika Jermenija**
- **Grčkoj - protektorat u Smirni do plebiscita, Trakija**
- **Italiji – Dodekanezi, interesna sfera u Južnoj Anadoliji**
- **Slobodne luke**

- **Mir u Lozani 1923 (poništio ugovor u Sevru)**

TURSKA 1920

Decisioni del Trattato di Sèvres 1920
Impero Ottomano nel 1914
Armenia, senza considerare lerivendicaz
Proposta per uno stato curdo
Confini della Turchia nel 2010
Bulgaria
Edirne
Mar Nero
Istanbul
Mar di Marmara
Zona Internazionale
Çanakkale
Bursa
Uludağ
Trabzon
ANKARA
Kızılırmak
Eufrate
Erzur
Grecia
Impero Ottomano
Lago Tuz
Smirne
Nemrut Dağı
Diyarbakır
Konya
Zona Italiana
Zona Francese
Adana
Antalia
Italia
Mar Mediterraneo
Mandato Francese
Colonia britannica
0
100
200 km

TURSKA 1923

BULGARIA
Demilitarized Region
Black Sea
Regime of the Straits
Bosporus
GR.
Istanbul
Sea of Marmara
Kocaeli
Samsun
Hopa
Trabzon
Gemlik
Dardanelles
Bursa
Eskişehir
ANKARA
Balıkesir
Treaty of Lausanne
A N A T O L I A
Sivas
Euphrates
Erzurum
Mount Ararat
Lake Van
Van
Manisa
İzmir
Kayseri
Aegean Sea
Konya
Diyarbakır
Tigris
Kahramanmaraş
Gaziantep
Şanlıurfa
Council of
the League of Na
Antalya
Adana
İçel
İskenderun
Franco-Turkish Agreement (1921)
IRAQ
Mediterranean Sea
Annexation of Cyprus
by the British (1914)
SYRIA
CYP.
0 50 100 km
0 50 100 mi

KEMAL PAŠA U IZMIRU

Ugovor u Rapalu 12.11.1920.

Italija i Jugoslavija

Italiji pripada Istra, Zadar, Cres,

Rijeka nezavisna

Jugoslaviji veći deo Dalmacije

Karakteristike u međunarodnim odnosima

- Revizionizam + revanšizam (Italija, Nemačka)
- Odnosi sa SSSR (strah od komunizma)
- Težnje ka miru i Liga naroda
- Odnos demokratija i totalitarnih režima
- Svetska ekonomska povezanost (kriza 1929)

Evropa posle 1919

ŠIRENJE REVOLUCIJA

- 3-9. novembar 1918 – Nemačka
- Mart-avgust 1919. Sovjetska republika u Mađarskoj. Vođa Bela Kun
- 6/7.april – 3.maj 1919: Republika veća u Minhenu
- Stvaranje socijalističkih i komunističkih partija i pokreta u drugim državama
- Prve vlade levice u Evropi (Britanija 1924, Francuska 1936, Španija

ODGOVORI NA SOCIJALNE POBUNE I PITANJA BEZBEDNOSTI

- **Socijalne reforme (8-časovno radno vreme, zdravstveno osiguranje, penzije...)**
- **Agrarne reforme (Rumunija, Bugarska, Jugoslavija…**
- **SANITARNI KORDON**
- **Francuska stvara svoj sistem država posebnim ugovorima: sa Poljskom 1921, Čehoslovačkom 1924, Rumunijom 1926 i Jugoslavijom 1927.**
- **Mala Antanta – vojni savez Jugoslavije, Rumunije i Čehoslovačke od 1920-1938**

VERA U TRAJNI MIR

- **Liga naroda – trajan mir**
- **Međunarodni sud u Hagu, Međ. organizacija rada**
- **Aristid Brijan** (predsednik vlade Francuske), sa britanskim ministrom spoljnih poslova Ostinom Čemberlenom i nemačkim kancelarom Gustavom Štrezemanom, zalažu se za razvijanje evropskog duha. Dobijaju Nobelovu nagradu za mir 1926
- Konferencija u Lokarnu **1925** - mir i *status quo* na Zapadu
- Kelog-Brijanov pakt 1928: države neće ratovati; rat je van zakona

FRANCUSKA 1919-1938

- **Tvrdi stav o kažnjavanju Nemačke**
- **Jaka levica, politički podeljena na socijaliste i komuniste. Tek 1932 se bira umerena levica (predsednik Erijo)**
- **Desnica – Francuska akcija (*Action Française*)- nacionalni antiparlamentarni pokret.**
- **Narodni front 1936 – okupljanje radikala, socijalista, komunista za odbranu Republike i socijalni kompromis. Vlada Leona Bluma**

BRITANIJA

- Džordž V (1910-1936)
- Edvard VIII (1936)
- Džordž VI (1936-1952)
- Decembra 1918 opšte biračko pravo.
- Konzervativci (Balfur, Baldvin, Ostin i Nevil Čemberlen, Čerčil
- Liberali: 2 krila Lojd Džordž i Eskvit.
- Laburisti - Prva pobeda 1924, McDonald. Priznat SSSR, umerene promene
- Maja 1926 - Generalni štrajk. Počeli rudari radi smanjenja izvoza uglja. Vlada donela zakon o zabrani opštih štrajkova koji je bio do 1946.
- Osvald Mosli - 1932 Britanska unija fašista. Zakonom o javnom redu sužena mogućnost njihovog delovanja (1936)

Ekonomska kriza 1929-1934

- **SAD su svetski finansijer od rata. Evropi pozamili 5 milijardi USD**
- **Nagomilana proizvodnja, višak hrane.**
- **Umesto ulaganja, vlasnici novca radije igraju na berzi, a akcije kupuju kreditima.**
- **24 oktobra 1929 - 13 miliona deonica je prodato na Wall st.**
- **Lančana reakcija: SAD traže hitno vraćanje kredita. Slede bankroti evropskih banaka, nezaposlenost.**
- **SAD 14 miliona, Nemačka 6, Britanija 3, Francuska 1,3 nezaposlenih**
- **SAD - 1931 moratorijum na dugove za godinu dana**

SAD

Predsednici

- **1921- 1923 Voren Harding**
- **1923-1929 Kalvin Kulidž**
- **1929- 1933 Herbert Huver**
- **1933-1945 Freklin D. Ruzvelt**

- **”Izgubljena generacija” – opšte pravo glasa, masovna proizvodnja (Ford, ’*Moderna vremena*’), prohibicija, džez, komunisti 1919, štrajkovi, Kju Kluks Klan...**

- **1929-1932 industrijska proizvodnja pala za ½, 25% nezaposlenih, 1/3 banki propala, cene pale za 32%...**

VELIKA EKONOMSKA KRIZA

- **1929, 29.oktobar (*crni četvrtak*), 30 milijardi USD bilo na papiru**
- **1929-1932 industrijska proizvodnja pala za ½, 25% nezaposlenost, 1/3 banki propala, cene pale za 32% - besposlenost, gubitak kuća, farmeri nemaju kome da prodaju robu, carinske barijere**
- **Cene poljoprivredne proizvodnje pale za 63%**
- **Huver udvostručuje sredstva za javne radove**
- **Komešanje u društvu - 1932 na izborima Socijalisti imaju 900,000 glasova**
- **Uticaj na ceo svet**

EKONOMSKA KRIZA

- **1932 Konferencija u Lozani rešava da Nemci ne plaćaju reparacije, osim jednokratnog iznosa 150 mil.**
- **Skoro sve zemlje preuzimaju mere zaustavljanja nezaposlenosti i pada proizvodnje**
- **Državne intervencije: zaštita domaće proizvodnje, povećanje carina, uvozno-izvozne kvote, jednokratno vraćanje dugova.**
- **Izlaz iz krize:**
  1. **socijalne (leve) vlade;**
  2. **jačanje totalitarizama (fašističke ili diktatorske vlade)**

NEW DEAL (1933-1938)

Inicijativa Ruzvelta po dolasku na vlast

1. **Centralizovano planiranje**
2. **Odgovorni za krizu - krupni kapital i banke**
3. **Oslonac na Kejnza koji zastupa državnu intervenciju**
4. **Dogovor države i ekonomije, kratkoročna pomoć svim slojevima društva, regulacija odnosa krupnog kapitala i radnika (kolektivni ugovori, nadnice, penzije), javni radovi, federalne agencije za rad, za mlade…**

